

Богуслав Поляк

Один із найгерметичніших, а отже, найзагадковіших наших лауреатів. Київський поет, перекладач, учасник спільноти Literary Stage, переможець поетичних конкурсів, учасник «Книжкового Арсеналу», «Київських Лаврів», «Гоголівки», «Форуму видавців у Львові», читань порталу Litcentr «НІЧОГО», літературних сцен різних фестивалів, співзасновник Всеукраїнського поетичного конкурсу «ГАЙВОРОННЯ», лідер гурту «ЛІС».

ти любиш річку?

хоч як би ти любив річку
вона витече

далі – численні відкриті переломи
променів
опіки зайчиків

сонце пахне хлібом

ти любиш хліб?

хоч як би ти любив хліб
його з'їдять

не встигне зачерствіти
не встигне спектися
не зіжнеться
не колоситиметься

стане словом
що витече річкою
що скида цибулиння лялечки
ворсинками на боках гусені

мовчатиме ним

Зморшки набрякають роками
паперовість обличчя стає відтінком
боку миші

затиснені серед поглядів просвітки
налиті незнаним відчуттям захвату

під очима черешні збирається на дощ
упрілість чорноти ягід вечора

умить політ оберемку прозорості
густішає і перетікає свіжістю враз

червивість / солодошавість соку /
гіркота серцевини / шерехата кора

розчакнута млявість пражить п'янку
прохолода землі йде в напрямку крони

Напнута між виднокочами перетинка усього

вчитися ходити нею
борсатися в коренях обертів старіння

смак ранку обрид язика

стовпчики його
що їх не видно
що на них стоять босі
клякають від масного клуботиння
стиглості смуг
жіночної постати смаку

він вилиця троянди

він в її шатах
немов голова черепахи
висовується щоб набратися згустків

рильцем дерти смужки
не відчуваючи
ані ранку
ані полудня

Крижане розтікання зябер саламандри
набрякле барвою легені кропу
зливається з густавими візерунками
глибин об'єму чумацького шляху
немов кора

вода сходить паром
як зайва надбудова

прадід перекинувся внуком
дід перекинувся правнуком
лізуть немічні впевнено
норою бога-крота

витягнуте тіло її
йде очеревиною дійсного простору буття

а брижа гуде
від набряклого барвою легені кропу
крижаного розтікання зябер саламандри

Обгорілий зі сходу волосський горіх
плямає днем і ніччю
запускає п'ятірню коренів під зябра
стін погребя

табуни перемножених у собі кутів
перегородок із симиренка і джонатана

слизькі мов мед
холодні на дотик
опришки у сірих жупанах
схожі на масляки
втягують затхлість тиші
єдиною ніздрею

Розмовляти без слів
ворсинками на боках гусені
що скида цибулиння лялечки
і витікає річкою

Повстанча енциклопедія Марії Савчин

Ольга ПОГИНАЙКО

Нещодавно у видавництві «Смолоскіп» з'явилося перевидання книжки «Тисяча доріг» відомої повстанки Марії Савчин. Символічно, що книжка, яка є чи не найкращим зразком мемуарів про діяльність УПА, з'явилася напередодні відзначення 75-річчя її заснування.

Автор передмови до другого видання – директор Українського інституту національної пам'яті Володимир В'ятрович у своєму вступі на презентації «Тисячі доріг» у Києві розповів, що до появи книжки «Історія нескорених» саме спогади «Марічки» (підпільне псевдо Савчин) радив передусім читати всім тим, хто хотів розпочати своє знайомство з цією частиною нашої історії. Справді, здається, немає такої теми, такого аспекту діяльності українського підпілля, про яке не згадала би авторка, немає такого теоретико-ідеологічного питання, яке вона не намагалася б пояснити, зрештою немає такої особливості повстанського побуту, яку б так чи так не прояснила.

Що в цій книжці на поверхні – це просто таки фантастична для нас, звичайних собі читачів переважно мирного часу, історія життя Марічки. Її юність припала на «перші совіти» (так на Західній Україні називають період від «золотої вересня» 1939 по червень 1941 р.). Якби це стосувалося «великої» України, то був би передвоєнний час, але для Галичини війна уже триває. Участь авторки в ОУН, далі – підпілля. Спершу на Закерзонні, де ще було порівняно легко, там і познайомилася з майбутнім чоловіком Василем Галасом – «Орланом»; повстанське весілля, повстанські весільні подарунки: «пістолет сімка «Вальтера»» – від повстанців у Перемишльщині і шкіряна торбина на

довгому ремені, прекрасно оздоблена маестро Черешньовським – дарунок з Лемківщини», – з часом вагітність і народження першого сина Зенона. У Кракові Марічка з немовлям Зенчиком потрапляє у влаштований МГБ котел, коли розуміє, що органи знають, хто вона, і сина не вдається врятувати, вистрибує з другого поверху і втікає, сама. Багато років потім вона шукатиме свою дитину... Знову підпілля, тепер уже в Україні, народження сина Петруся, якого змушена віддати на виховання далекій родичці. Далі зрада і у Львові Савчин знову попадає в лабету КДБ... і знову рятується, нібито погодившись співпрацювати, але повертається у підпілля і натомість відразу розповідає все своїм. Ще кілька років у криївках і в 1953 р. їх разом з Орланом таки ловить КДБ, цього разу вже остаточно. Проте Марічці і цього разу вдається вислизнути, – вона знову нібито погоджується на співпрацю, але замість нав'язати для «госбезопасності» контакт із закордоном, розповідає там правду про останні роки боротьби. Ту правду не всі в УГВР готові почути, але то вже інша історія. Василь Галаса і син Петрусь залишаються в СРСР, і ця розлука, здається, вже назавжди.

Переповідаючи коротку біографію Марії Савчин я насправді зовсім не боюся створити читачеві спойлер, бо цей просто-таки кіношний сюжет дале-

ко не головний у книжці. Навіть на фоні такої карколомної історії життя головних героїв «Тисяча доріг» – це передусім книжка про боротьбу, а отже – про дуже багатьох людей, які стрічалися на шляхах авторки. І напевно, це така особливість жіночого сприйняття світу, що на передній план виходить не хронологія подій, а люди з їхніми переконаннями і сумнівами, їхньою вірою і їхніми переживаннями, сотні людей, про подвиг яких, імовірно, ніхто більше і не напише. Про кожного: чи про близького побратима або посестру, чи про принагідних «співмешканців» крийвок, чи про «мирних жителів», які ризикували власним життям і життям рідних, утримуючи на обійсті бункер чи просто допомагаючи, чим могли, – всіх вона згадує з любов'ю і вдячністю, малює їхні портрети, ділиться їхніми болями, по можливості висвітлює походження. І тому, любий читачу, цілком можливо, що на дорогах Марії Савчин ти несподівано натрапиш на знайомих або родичів, як це сталося зі мною.

Особливо важлива для цих спогадів тема, й досі мало досліджена, – жінки в УПА. Яку роль сповнювали? Яким був їхній соціальний статус у цьому здебільшого чоловічому товаристві? Чи закохувалися? Чи одружувалися й народжували, і як давали собі з тим раду в умовах підпілля? На всі ці питання авторка де побіжно, а де прямо відповідає, часто додаючи кумедні історії з побуту або й доволі відчутну феміністичну ноту: «Я не звикла була існувати лишень тінню когось, навіть і свого чоловіка, і тільки його вміння добре обґрунтувати свою поведінку злагіднювало мої не раз грікі почування. Не менш пригноблював мене факт, що з одруженням я затрачувала свою рівнозначність серед підпільників. Моя поява в котромусь із районів сугерувала, що «тутдесь недалеко є провідник», а моя опінія про якусь справу вважалась опінією Орлана. Насправді так не було, не раз ми мали дуже відмінні оцінки різних справ, і мій новий статус не зліквідував нараз усіх моїх особистих прикмет і поглядів».

Спогади Марічки торкаються не тільки «жіночого питання». Читач дізнається ще цілий огром інформації про українське підпілля. Передусім – яким був адміністративний поділ терену і як він змінювався відповідно до обставин, як здійснювалося керівництво, як налагоджувався зв'язок і як працювала підпільна пошта в умовах, коли користуватися залізницею чи й просто дорогою було вкрай небезпечно. Як дізнавалися новини (адже тоді ще не було мобільних телефонів і інтернету, твіттеру й фейсбуку – теж). Як при цьому могла діяти ціла підпільна книговидавнича галузь, що продукувала не тільки листівки, але й брошури, кілька періодичних видань і навіть окремі книжки! Хто писав для них тексти, малю-

вав ілюстрації, хто врешті тиражував і як??? Окрема тема – криївки. За книжкою «Тисяча доріг» цілком можна написати невеличке дослідження на тему «Будівництво крийвок та її особливості в різних регіонах України». Або ось ще деталь: у своїх схронах повстанці часто мали цілі бібліотеки, в тому числі й з радянськими марксистсько-ленінськими творами, їх теж читали, бо ворога потрібно знати. Певно, саме тому такими марниці були всі потуги КДБ «перевиховати» Василя і Марію, скільки не возили їх на Дніпрогес.

Насамкінець, – і це вкрай важливо – спогади Марії Савчин – це не просто набір повстанчих віньєток і замальовок із життя підпілля – це також дуже потужна рефлексія боротьби. Авторка передбачає, що її книжку, напевно, візьмуть до рук не лише однодумці, тому раз по раз застановлюється над засадничими питаннями: хто такі її герої, у що вони вірили, яку мали мету, чому продовжували боротьбу в ситуації, коли наперед зрозумілою була її безперспективність. «Тим часом і вояки УПА, і підпільники розуміли, що в тогочасній міжнародній обстановці в нас немає шансів здобути самостійність. Але ми також усвідомлювали собі іншу правду. Якщо народ не буде здатний встати за себе і протиставитись окупантові, він не визволиться з неволі навіть тоді, коли і створиться до того сприятлива ситуація. Власне, викоринити в народі почуття фатального приречення долі, викресати віру в себевагітність і зробити його здатним чинити опір окупантові в кожному селі, в кожній хаті – оце й була наша мета. Не мусив це бути збройний опір, але хай він буде в душі й не допустить до збайдужіння». І вони таки досягли свого.

Слава Україні!

Ловець невлонних птахів

Леонід Ушкалов. Ловитва невлонного птаха: життя Григорія Сковороди. – Київ: Дух і Літера, 2017.

Олег КОЦАРЕВ

Ще одна книжка про Григорія Сковороду. І навряд чи когось сильно здивує, що її автором став Леонід Ушкалов. Його «Ловитва невлонного птаха: життя Григорія Сковороди», що побачила світ у видавництві «Дух і Літера» – більш-менш популярний розлогий есеїстичний етюд, присвячений біографії нашого видатного філософа і богослова.

У біографії цій, як відомо людям, заглибленим у тему, і як стане відомо «посполитішим» читачам «Ловитви невлонного птаха», є чимало білих плям, багато припущень, суперечливих моментів, суто легендарних сюжетів. Така обставина виявилася вдячною для Леоніда Ушкалова. Бо дозволила йому і навести максимальну кількість різноманітних, навіть взаємовиключних думок біографів, дослідників, свідків, і створити мальовничі та умовні «реконструкції» можливих сюжетів з життя Сковороди – з ким і як би він міг зустрітися в тій чи іншій місцині, чого і в кого, приміром, навчатись у Братиславі тощо.

Кожен етап життєпису Григорія Сковороди Леонід Ушкалов

не лише цікаво і доступно реконструював, а ще й поставив у контекст культури та мислення і – меншою мірою – політичних реалій доби. Що тоді відбувалося, якими були культурно-мистецькі тенденції? Як характеризують тогочасний «Zeitgeist» – «дух часу»? І то не лише в суто українських масштабах. Ця, на жаль, не достатньою мірою розповсюджена в наших книжках на історико-літературну тематику широта контексту багато дає для розуміння як самого Сковороди, так і його творчості.

Леонід Ушкалов чимало цитує спогадів про Сковороду, інші твори важливих тодішніх авторів і просто персон (аж до російської імператриці Катерини

включно), звичайно, самого свого героя, що, звісно, лише додає колориту й особистого виміру.

Особлива тема, варта окремої уваги у книжці, – освіта. Ви прочитаєте багато цікавого про навчання і навчальні заклади вісімнадцятого століття в Україні та на інших теренах континенту. Про становлення і розвиток вищої освіти, про початкове навчання, про суперечності, досяг-

Один зі старовинних портретів Григорія Сковороди

нення і провали цієї надважливої галузі.

Є, звісно, в «Ловитві невлонного птаха» також розгляд сквородинівської творчості. Його літературних, філософських, теологічних речей – наскільки, звичайно, перше, друге і третє можна чітко розділити. При цьому Ушкалов за можливості дає уявлення про джерела натхнення та про джерела алюзій і цитат (адже навіть поетичні твори Григорія Сковороди були напрочуд «вченими», наснаженими важливим інтелектуальним підтекстом). Знову-таки, не забуває про контекст, про колеги, однокласників і опонентів Сковороди. Аналіз його творів дослідник проводить не суто в академічному науковому ключі, але все одно ці епізоди книжки, поза сумнівами, належать до найскладніших для сприйняття, таких, які вимагають уважності й внутрішньої інтелектуальної праці.

Висвітлює Леонід Ушкалов не лише окремі твори, а й загальні ідеї, мотиви, напрямки сквородинівської творчості, філософії, думки. Серед них і найвідоміші на зразок сродної праці чи три світи і дві натури, й менш знані. Зокрема, й та, що дала назву книжці. Ловитва невлонного пта-

ха – один із ключових образів творчості Григорія Сковороди. Він, згрубша кажучи, символізує пізнання, роздуми, творчість як діяльність, скеровану на постійний процес без конкретного кінцевого результату, в якому радість і щастя приносить не схоплений птах, а саме «полювання» на нього, постійні пошуки, роздуми, сумніви.

Гадаю, «Ловитва невлонного птаха» – одна з найкращих книжок для того, щоб розповісти про Григорія Сковороду людям, поверхово знайомим із цією статтю. Можливо, в цьому сенсі вона має також і перекладні перспективи. □

Євген Маланюк
Вибрані твори

Київ: Смолоскип, 2017. – 872 с.
Ціна: 120,00 грн.

Євген Маланюк (1897–1968) – український поет, критик, есеїст, літературознавець, співробітник низки еміграційних періодичних видань, а також активний громадський діяч. Пропоноване видання містить як класичні праці поета і письменника, так і твори 1920–1950-х років, що не передруковувалися з часу їхньої появи.

Дарина Березина
Факультет: Соціально-психологічний роман. Серія «Лауреати “Смолоскипа”»

Київ: Смолоскип, 2017. – 240 с.
Ціна: 80,00 грн.

Що чекає на натхненну викладачку, поціновувачку Селінджер і «Товариства мертвих поетів», у стінах українського пересічного вишу? Який він – «дружній педагогічний колектив»? Яка вона – визнана колегами норма, у яку катастрофічно не вписується новенька Аліса, або, як називають її студенти, Alice of Wonderland?

Дмитро Осипов, Ярина Винницька, Юлія Табенська
Наречена. Арт-бук

Львів: Terra Incognita, 2017. – 32 с.
Ціна: 191,00 грн.

Мандрівка у світ традиційного весільного костюму. Чи можливо бути королівною у сорочці з домотканого полотна? Книжка показує неймовірну розкіш традиційного вбрання і вчить дітей відрізнити борщівську сорочку від поліської, гуцульської запаски від полтавської плахти.

Елліот Акерман
Зеліні проти синіх / пер. з англ. Л. Зурнаджи

Київ: Дуліби, 2017. – 208 с.
Ціна: 140,00 грн.

Дія роману Елліота Акермана відбувається в часи війни в Афганістані (2001–2014). Це є правдивий, глибокий, суворий твір про те, якою насправді є сучасна війна. «Війна – це омана», – сказав колись пророк Мохаммед. Але де межа, коли закінчуються військові хитрощі та починається зрада, де закінчується боротьба за власну територію та свої права й починається бізнес?

Мічіо Кайку
Майбутнє розуму / Пер. з англ. Анжела Кам'янець

Львів: Літопис, 2017. – 408 с.
Ціна: 152,00 грн.

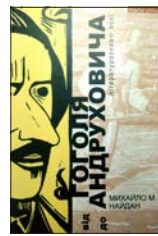
Автор доступно пояснює суть роботи мозку й показує, як технології майбутнього (наприклад, завантаження в мозок спогадів і нових навиків, боротьба з невиліковними на сьогодні хворобами, відкриття в робототехніці й астронавтиці, телепатичне спілкування і телекінез) змінять наше повсякденне життя.

Віктор Брехуненко
Війна за свідомість. Російські міфи про Україну та її минуле

Київ: ФОП Брехуненко Н., 2017. – 280 с.
Ціна: 95,00 грн.

У книжці спростовуються ключові російські міфи про Україну та українську історію. Проаналізовано ідеологічну спрямованість кожного міфу, історичне підґрунтя російських спекуляцій, обґрунтовано підстави заперечення спотворених образів нашого минулого, цілеспрямовано нав'язуваних Москвою ось уже протягом кількох століть.

Михайло М. Найдан
Від Гоголя до Андруховича: літературознавчі есеї

Львів: ЛА «Піраміда», 2017. – 224 с.
Ціна: 93,00 грн.

Професор Михайло М. Найдан – автор понад 40 літературознавчих статей, опублікованих в англійських журналах та антологіях. У цьому виданні вміщена тільки частина його наукового доробку, але й вона яскраво засвідчує не лише новизну в підходах і глибокий аналіз проблем, а й те, як науковець активно пропагує українську літературу в англійському світі.

Пиши сильно! практичні вправи, поради, теорія [текст] / упоряд. Litosvita

Київ: Пабулум, 2017. – 240 с.
Ціна: 150,00 грн.

Навчитися писати добре – можна, якщо дотримуватися системи роботи над текстом. В одній книзі зібрано вправи, творчі інструменти і поради, перевірені часом і відомими літераторами. Серед яких і досвід визнаних українських письменників.

Ці та багато інших книжок українською мовою можна придбати у книгарні «Смолоскип» за адресою: Київ, вулиця Межигірська, 21 (поруч зі станцією метро «Контрактова площа»)

Будемо вдячні Вам за надіслану інформацію про події громадсько-політичного та культурного життя молоді!

Думки авторів публікацій у «Смолоскипі України» не завжди збігаються з точкою зору редакції

«Смолоскип України»
Щомісячний часопис
творчої молоді України

Засновник – видавництво «Смолоскип»

Свідоцтво про реєстрацію
КВ № 2032 від 17.06.96 р.

Голова редколегії:
Олег Коцарев
Редакційна колегія:
Петро Вознюк,
Ростислав Семків

E-mail: mbf.smoloskyp@gmail.com, http://www.smoloskyp.org.ua
E-mail книгарні «Смолоскип»: knyharnia@smoloskyp.org.ua

Адреса редакції:
Видавництво «Смолоскип»
04071, Київ, вул. Межигірська, 21
☎ (044) 425-23-93
☎ і факс: (044) 463-78-52

Віддруковано в
ТОВ ПК «Інтерекспресдрук»
м. Київ, вул. Сім'ї Сосніних, 3

Замовлення № 668
Тираж 1500 прим.